

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMĒ NOTEIKTĀS PERSONAS TIESĪBAS UZ LĪDZDALĪBU BŪVNICĪBAS PUBLISKAJĀ PROCESĀ *THE RIGHTS OF INDIVIDUALS TO PARTICIPATION IN THE PUBLIC CONSTRUCTION PROCESS, STIPULATED BY THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF LATVIA*

Ilga Krampuža

Mg.iur., Mg.soc.sc., Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, ahia@inbox.lv, +371 29808668
Rēzekne, Latvija

Abstract. *In the construction process, many interests come in conflict, which can be contradictory to each other. Conditionally, these interests can be divided into two groups, first of all, neighbours' interests, mainly attributable to the private laws, secondly, the public or general interests, which are mainly related with the right to a benevolent environment. The above mentioned interests shall be reconciled, based on the basic rights, consolidated in the Constitution of the Republic of Latvia, which, in general, ensure a person's involvement in the public construction process at the constitutional level.*

Keywords: *building public process, public participation, public consultation.*

Ievads

Būvniecības procesā saduras daudzas intereses, kas savā starpā var būt pretrunīgas. Nosacīti šīs intereses varētu iedalīt divās grupās, pirmkārt, kaimiņu intereses, kas galvenokārt saistāmas ar privāto tiesību jautājumiem, otrkārt, sabiedrības jeb vispārīgās intereses, kas galvenokārt saistāmas ar tiesībām uz labvēlīgu vidi. Savukārt ar izdotās būvatļaujas kā administratīvā akta ar dubulto ietekmi izdošanu tiek skartas gan adresātu, gan citu personu tiesības un tiesiskās intereses. Tāpēc svarīgi pirms būvatļaujas izdošanas minētās tiesības un intereses saskaņot, rezultātā pieņemot visatbilstošāko lēmumu. Minētais iespējams, balstoties uz Latvijas Republikas Satversmē nostiprinātajām personu tiesībām uz līdzdalību būvniecības publiskajā procesā.

Pētījuma mērķis ir atklāt personu līdzdalības būvniecības publiskajā procesā nozīmi un atspoguļojumu pamatlikumā. Izvirzītais uzdevums ir analizēt Latvijas Republikas Satversmes kā efektīva personu līdzdalības pamatnosacījumu būtību kopsakarā ar uzkrāto Satversmes tiesas judikatūru.

Izmantota salīdzinošā metode – pētot citu valstu uzkrāto pieredzi sabiedrības līdzdalības organizācijā; gramatiskā metode – pamatlikuma atsevišķu normu izpratnes atklāšanai, sistēmiskā metode – analizējot pamatlikuma normas līdzdalības tiesību kontekstā to kopsakarā; analītiskā metode – Satversmes tiesas judikatūras analīzei un atziņu izstrādei.

Sabiedrības līdzdalība uzskatāma par nepārtrauktu mijiedarbības procesu starp sabiedrību un valsts pārvaldes iestādi, kas ir atbildīga par lēmumu pieņemšanu būvniecības procesā. (*Dietz, Stern, 2008., pp.11*) Tās pamatā ir vairākas idejas. Pirmkārt, līdzdalība sniedz vispusīgu informāciju par plānojamo būvniecības ieceri - tā veicinot pamatota un taisnīga lēmuma pieņemšanu. Otrkārt, publiskā apspriešana sekmē taisnīga lēmuma pieņemšanu un pārliecina sabiedrību par to, ka izteiktie viedokļi tiek apspriesti. (*Kandil, 2013.; Meiere, 2001.; Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004.gada 9.marta spriedums; 2003.*) Treškārt, sabiedrības līdzdalība nodrošina valsts un pašvaldību darbības uzraudzību un ir garants, lai lēmumi tiktu pieņemti vispārīgajās (sabiedrības) interesēs, pamatojoties uz ilgtspējības principu.

Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) (*Latvijas Republikas Satversme, 1922.*) personu līdzdalība publiskajā būvniecības procesā atsevišķā pantā nav paredzēta. Tomēr, vai patiesi no Satversmes minētais neizriet?

Jāatzīst, ka salīdzinājumā, piemēram, ar Vācijas 150 gadu ilgajām tradīcijām (*Litvins, Markovskis, Renner, Statkus, 2008., 10.lpp.*) sabiedriskās līdzdalības tiesības Latvijā atrodas tikai savā veidošanas sākumā, jo darbojas nedaudz vairāk kā divdesmit gadu. Turpretim valstīs ar ilgām demokrātiskām tradīcijām jau ilgstoši pastāv prakse informēt un uzklaustīt iedzīvotājus,

kuru tiesības vai tiesiskās intereses var ietekmēt konkrēta projekta īstenošana vai plānošanas dokumenta pieņemšana.

Būvniecības publiskajā procesā personu līdzdalība, kas izpaužas publiskās apspriešanas veidā, paredzēta Būvniecības likumā (*Būvniecības likums, 2013., 14.panta piektā daļa*) gadījumos ja blakus dzīvojamai vai publiskai apbūvei ir ierosināta tāda objekta būvniecība, kurš var radīt būtisku ietekmi (smaku, troksni, vibrāciju vai cita veida piesārņojumu), bet kuram nav piemērots ietekmes uz vidi novērtējums. Bez tam pašvaldībām ir dota rīcības brīvība saistošajos noteikumos paredzēt citus gadījumus, kad rīkojama publiskā apspriešana. Piemēram, Dagdas novada saistošajos noteikumos noteikts, ka publiskās apspriešanas procedūru rīko, ja pašvaldības administratīvā teritorijā ārpus meža paredzēta koku ciršana sabiedrībai nozīmīgos gadījumos – veicot jaunu būvniecību. (*Par koku ciršanu ārpus meža Dagdas novada pašvaldības administratīvajā teritorijā, 2013.*)

Publiskās apspriešanas nozīme ir pamatota Satversmes tiesas judikatūrā, kā galveno mērķi uzsverot nepieciešamību nodrošināt to, ka tiek pieņemts vislabākais no iespējamajiem lēmumiem sabiedrības interesēs Arī 2009.gada 1.oktobrī Eiropas Padomes dalībvalstu ministru apstiprinātajā dokumentā "Labās prakses kodekss pilsoniskās līdzdalības nodrošināšanai lēmumu pieņemšanas procesā" (*Code of good practice for civil participation in the decision-making proces, 2009.; Sands, 1995.*), uzsvērts, ka līdzdalība ļauj iedzīvotājiem iepazīties ar alternatīvām iespējām, tā nodrošinot iespēju atrast vislabāko risinājumu. Ieinteresētā sabiedrība pati norāda risinājumu, kas visvairāk atbilst konkrētās teritorijas interesēm. Efektīva sabiedrības līdzdalība lēmumu pieņemšanā „dod iespēju sabiedrībai paust un lēmumu pieņēmējam ņemt vērā viedokļus un bažas, kas varētu būt saistītas ar minētajiem lēmumiem” (*Ģenerālvokātes Eleanoras Šarpstones [Eleanor Sharpston] secinājumi, 2009.*). Tātad personu līdzdalība būvniecības procesā ir jāveicina.

Atzīstams, ka sabiedriskajai apspriešanai jākalpo diviem galvenajiem mērķiem: pirmkārt, iegūt informāciju, kas sekmētu pamatota un taisnīga lēmuma pieņemšanu, otrkārt, pārliecināt sabiedrību, ka tās izteiktie viedokļi tiek apspriesti. Izmantojot minētos instrumentus, ir iespējams kompleksi saskaņot atsevišķu privātpersonu intereses ar teritorijas ilgtspējīgas attīstības iespējām. Sabiedrības līdzdalība jāuztver kā iespēja pieņemt vislabāko lēmumu, kas atrisina jautājumu ar pēc iespējas plašāku apmierinātību un ieinteresēto pušu ieguvumu. (*Kandil.*)

Lietā (*Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 28.novembra lēmums lietā Nr.2007-16-03, 2007.*), kur Ikšķiles iedzīvotāji iebilda pret piecstāvu apbūvi pieļaujamās savrupmāju apbūves vietā, tika atzīts, ka tieši ieinteresētās sabiedrības līdzdalība publiskajā apspriešanā, pušu viedokļu apmaiņa, to objektīva izvērtēšana un izsvēršana veido neatņemamu lēmuma leģitimitātes pamatu. Tieši ar sabiedrības līdzdalības palīdzību būvniecības īstenošanai ir iespējai saņemt informāciju no plaša ieinteresēto personu loka, līdz ar to arī gūt plašu ieskatu 'bažās un viedokļos'. Tajā pat laikā sabiedrība šādā procesā saprot, ka tās viedoklis tika vērtēts, un iespēju robežās ņemts vērā.

Tātad publiskās apspriešanas process ļauj kontrolēt un vienlaikus ietekmēt pašvaldības lēmumu pieņemšanu būvniecības procesā. No vienas puses, pašvaldība ir tiesīga noraidīt atsevišķus viedokļus, paredzot citu – lietderīgāku rezultātu, kas kopumā vairāk atbilst sākotnējam plānojuma izstrādāšanas mērķim, vienlaikus izvērtējot ierosinājumu piemērotību, nepieciešamību un atbilstību konkrētā plānojuma izstrādāšanas mērķim. (*Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr. 2007-11-03, 2008.*) No otras puses, noraidījumam ir jābūt pietiekami argumentētam, tas ir, pašvaldībai ir jāsniedz noraidījuma pamatojums. (*Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004.gada 9.marta spriedums lietā Nr.2003-16-05, 2004.*) Tātad, gadījumā, ja iestāde nav samērojusi indivīda un sabiedrības intereses vai vērtējuma rezultātā atrodamas krasas novirzes no sabiedrībā, tiesību zinātnē un praksē pieņemtajiem vērtējumiem, ir pamats atzīt, ka attiecībā uz lietderības apsvērumiem rīcības brīvība ir izmantota nepareizi.

Satversmes 101.panta pirmajā daļā definētais: „Ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā”, personai piešķir tiesības

pedalīties likumdošanas, izpildvaras un tiesu varas realizēšanā, ja šāds piedalīšanās veids likumā ir paredzēts.

Sistēmiski analizējot Satversmes normas redzams, ka līdzdalības mehānisms veidojas apvienojot pamattiesības, kas nostiprinātas vairākos Satversmes pantos, tas ir, tiesības uz vārda brīvību - Satversmes 100.pants, sapulču brīvību - 102.pants, tiesības vērsties ar iesniegumiem valsts un pašvaldību iestādēs - Satversmes 104.pants, ar tiesībām uz izglītību - Satversmes 112.pants. (*Kusiņš, 2011.*) Secināms, ka personu līdzdalība būvniecības publiskajā procesā ir tieši iekļauta pamatlikumā. Tātad minētie panti veido sabiedrības līdzdalības sastāvdaļas, jo tikai izglītota sabiedrība, kurai ir tiesības izteikt savu viedokli, pulcēties un iegūt informāciju var piedalīties un līdzdarboties.

Satversmes 90.pants paredz, ka ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības, kas aptver arī personas tiesības uz informāciju. Citu valstu pieredze būvniecības publiskās apspriešanas organizēšanā liecina, ka sabiedrības līdzdalība tikai tiek uzsākta ar sabiedrības informēšanu, jo līdzdalību var uzsākt tikai tad, ja sabiedrības rīcībā ir nonākusi informācija par ielānoto būvniecību. Šī iespēja tiek nodrošināta, vietējai pašvaldībai izpildot prasības attiecībā uz informācijas sniegšanu par projekta saturu. Savukārt tas, cik aktīvi personas izmanto šo iespēju, visupirms ir pašu personu ziņā (*Satversmes tiesas 2008. gada 24. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-03-03, 2008.*). Tātad kvalitatīvas sabiedrības līdzdalības pamatu veido sabiedrības informēšana. Piemēram, tā dēvētajā 'Olaines atkritumu sadedzināšanas lietā (*Latvijas Republikas Satversmes tiesas 02.14.2003 spriedums lietā Nr.2000-14-04, 2003.*) tika atzīts, ka iedzīvotāju informētība par projektu bijusi nepietiekama, jo paziņojumi par publisko apspriešanu izvietoti laikrakstos, ko abonē tikai daži pilsētas iedzīvotāji, tā neņemot vērā konkrētās vietas iedzīvotāju sociālo stāvokli un nacionālo sastāvu. Pamatoti tiesa secināja, ka dalībnieku skaits publiskajā apspriešanā ir neadekvāti niecīgs salīdzinājumā ar potenciāli ieinteresēto sabiedrības daļu, kuru lēmums var skart, bet sabiedrības aptauja ir atklājusi faktu, ka sabiedrībai nav bijis laicīgi sniegtas informācijas par iecerēto dedzināšanas iekārtu.

Valstīs ar senām demokrātijas tradīcijām jau ilgi pastāv prakse ne tikai informēt, bet arī uzklaust personu, kuru īpašuma tiesības vai sadzīves apstākļus var iespaidot konkrēta projekta īstenošana. Pie tam šādām konsultācijām jānotiek, iekams tiek pieņemts galīgais lēmums par atļauju sākt publiska vai privāta projekta īstenošanu (*Čepāne, 2013.*).

Piemēram, Norvēģijā tiesiskais regulējums paredz, ka sabiedrībai ir jābūt informētai par varas aktivitātēm un pieņemtajiem lēmumiem, bet zemes īpašnieki un to kaimiņi ir jāinformē personīgi. Tiek uzsvērts, ka lēmumu pieņemšana pašvaldībā balstās uz tautas vēlētu pārvaldi un iedzīvotāju dalību saskaņā ar normatīvajiem aktiem un vidi, tāpēc jāplāno tā, lai iegūtu iespējami labāko variantu indivīdam un sabiedrībai kopumā. (*Planning and Building Act, 2008.*)

Personīgas informēšanas princips prevalē Zviedrijas un Somijas plānošanas procesā (kaimiņu personīga informēšana), (*Planning and Building Act, 2010.; Land Use and Building Act, 1999.*) ar tendenci paplašināt un veicināt sabiedrības līdzdalību. Apspriede zemes izmantošanas jautājumos starp pašvaldību un zemes īpašnieku ir paplašināta uz plašāku sadarbību ar visiem iedzīvotājiem, nosakot sabiedrības līdzdalības noteikumus. Kaimiņu informēšanas pienākums apspriešanā īpaši aktualizēts Dānijā, kur tiesiskajā regulējumā paredzēts, ka zemes īpašniekiem un to kaimiņiem jābūt informētiem par visām plānošanas aktivitātēm. (*Spatial planning in Denmark, 2007.*) Vācijā par plānošanas vispārējiem mērķiem un nolūku sabiedrība ir jāinformē pēc iespējas ātrāk, bet par būtiski atšķirīgiem risinājumiem jādod piemērota iespēja komentēt un piedalīties diskusijās. (*Baugesetzbuch (BauGB), 1960.*) Vācijā sabiedrības līdzdalība iegūst arvien nozīmīgāku lomu, īpaši attiecībā uz vides aspektu izvērtēšanu.

Skandināvijas valstu pieredze (*Regional planning in Finland, Iceland, Norway and Sweden, 2004*) rāda, ka informācijas sniegšana sabiedrībai jāsaprot kā neapstrīdams pašvaldības pamatpienākums. Skandināvu modelī vērojamas divas atbalstāmas pamattendences sabiedrības informēšanā. Pirmkārt, normatīvajos aktos plaši izvērstas pašvaldības pienākums organizēt un nodrošināt sabiedrības līdzdalību teritorijas plānošanas un būvniecības procesā, lai

atrastu labāko attīstības risinājumu. Otrkārt, paredzēts, ka pašvaldībai iedzīvotāji jāieinteresē piedalīties sabiedriskajās apspriešanās. Minētais rada ikvienā, kura tiesības vai tiesiskās intereses varētu tikt skartas/tiek skartas, pārliecību par procedūru pieejamību un saprotamību, līdz ar to vairo arī uzticību publiskās varas subjektu darbībai.

Satversmes 115. pants paredz: „Valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu.” No minētā izriet gan personas tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, gan publiskās pārvaldes: valsts un pašvaldības iestāžu pienākums rūpēties par vides saglabāšanu. Sabiedrības līdzdalība būvniecības publiskajā procesā ļauj pieņemt lēmumu par katru būvobjektu izšķiroties, no vienas puses, starp dabiskās vides estētiskās un garīgās vērtības saglabāšanu (nemateriālo aspektu), no otras puses, sabiedrības materiālās labklājības paaugstināšanu, kas atkarīga no tādu projektu īstenošanas, kuri samazina pašas sabiedrības iespēju izmantot publisko ārtelpu vai arī degradē vidi (materiālais aspekts).

Bez tam no Satversmes 115.panta secināmi trīs saistoši sabiedrības līdzdalības aspekti: 1) publiskās varas institūciju pienākums izveidot un nodrošināt efektīvu vides aizsardzības sistēmu; 2) tiesības dzīvot labvēlīgā vidē ir atzītas par pamattiesībām, par kuru aizskārumu privātpersona, pamatojoties uz Satversmes 115.pantu, ir tiesīga vērsties tiesā par tādu publisko tiesību subjekta darbību (bezdarbību), kas aizskar tās tiesības un likumīgās intereses (Ehlers, 1995.); 3) privātpersonai ir tiesības normatīvajos aktos noteiktā kārtībā iegūt vides informāciju un līdzdarboties ar vides izmantošanu saistītā lēmumu pieņemšanas procesā.

Satversmes 115. pants tomēr neparedz pastāvošās vides nemainīgumu un arī neliedz īstenot ekonomiskās vai sociālās intereses. Tomēr liedz šīs intereses realizēt tikmēr, kamēr nav rūpīgi izvērtēta to īstenošanas ietekme uz vidi un līdz ar to uz ikvienu sabiedrības locekli, kā arī tad, ja nepieciešamība pēc attiecīgā risinājuma nav sociāli pamatota (Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03, 2008.). Tāpēc, izlemjot jautājumus, kas saistīti ar vides izmantošanu, vienmēr ir jāizvēlas, kurai no konstitucionāli aizsargātajām vērtībām – vides aizsardzībai vai ekonomiskajām interesēm – konkrētajos apstākļos dodama priekšroka. (Satversmes tiesas 2007. gada 8. februāra sprieduma lietā Nr. 2006-09-03, 2007.) Tātad tiesības uz labvēlīgu vidi nav absolūtas, tās var ierobežot, samērojot ar tādām sabiedrības interesēm kā līdzsvarota saimnieciskā attīstība un ekonomiskā labklājība.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa, atsaucoties uz Latvijas likuma „Par vides aizsardzību” 11.pantu, secinājusi, ka privātpersonām un nevalstiskām organizācijām ir tiesības pieprasīt varas institūcijām paskaidrojumus par būvju ietekmi uz vidi, izteikt savus iebildumus un priekšlikumus, organizēt atklātās sanāksmes un manifestācijas pret vidi apdraudošiem faktoriem. Tāda piedalīšanās ir kvalificēta kā ‘sabiedrības kontrole’. (Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 27.maija spriedums lietā “Latvijas vides aizsardzības klubs pret Latviju”, 2004.)

Publiskās apspriešanas procedūrai ir jāklūst par būvprojektēšanas procesa sagatavošanas neatņemamu sastāvdaļu, kad iecere ir izteikta vēl tikai priekšlikuma veidā. Tāpēc, piemēram, izslēdzot no būvniecības procesa būves publisko apspriešanu gadījumos, kad konkrētais projekts var būtiski ietekmēt sabiedrības vai kaimiņu tiesības, tiek izjaukts dabiskais sabiedrības līdzdalības process, tas ir, informēšana, kurai seko uzklauššana un sabiedrības iesaiste lēmuma pieņemšanā.

Satversmes 105.pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Tomēr to nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Līdzdalības iespēja, lemjot par konkrētu būvniecības ieceri, ir instruments, ar kuru var atrast kompromisu starp īpašuma tiesību netraucētu īstenošanu un iespējamo īpašuma izmantošanas ierobežojumu vispārīgo interešu labā. No Satversmes tiesas judikatūras secināms, ka, pirmkārt, tiesības uz īpašumu sevī ietver arī īpašnieka sociālo pienākumu pret sabiedrību, proti, īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Otrkārt, tiesības uz īpašumu var ierobežot saskaņā ar likumu. Līdz ar to tiesības uz īpašumu var ierobežot, ja vien ierobežojumi ir noteikti ar likumu leģitīma mērķa labad un ir samērīgi ar šo mērķi (Satversmes tiesas 2007. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-38-03; 2007.).

Lai aizstāvētu sabiedrības un kaimiņu intereses būvniecības procesā, līdzdalības pasākumiem ir jābūt ne tikai informējošiem, bet arī aktivizējošiem. Ja informēšanas metode ir paziņojums/ziņojums, tad par aktivizējošie pasākumiem atzīstama: iedzīvotāju konsultēšana, apspriedes. Diemžēl Latvijas pašvaldībām tas nav raksturīgi, (Čepāne, 2009.; Čepāne, Statkus, 2005.) bet spēkā esošā Būvniecības likuma noteikumi vispār neparedz sabiedrības aktivizēšanu. Tāpēc pašvaldības pienākums būvniecības ieceres apspriešanas procesā sabiedrību ieinteresēt piedalīties lēmumu pieņemšanā, nevis tikai informēt, būtu jāparedz tiesiskajā regulējumā kā pašvaldības pienākums, nevis izvēle.

Eiropas Padomes Ministru komiteja attiecībā uz sabiedrības piedalīšanos vietējo lēmumu pieņemšanā ir uzsvērusi nepieciešamību „nodrošināt, ka tiešā piedalīšanās reāli ietekmē lēmumu pieņemšanas procesu” (Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr. Rec (2001) 19 dalībvalstīm par iedzīvotāju piedalīšanos vietējā sabiedriskajā dzīvē, apstiprināta Ministru komitejā 2001.gada 6.decembrī, 2001.). Tātad vietējai pašvaldībai būvniecības procesā vajadzētu būt ieinteresētai piedāvāt tādu risinājumu, kas radītu pēc iespējas mazāku sabiedrības pretestību. Skaidrojot un pamatojot savu ieceri, pašvaldībai paveras iespēja pārliecināt ieinteresētās personas par to, ka iecere ir optimāla un atbilstoša sabiedrības interesēm, tā izvairoties no ilgstoši neatrisinātiem konfliktiem. Jāpiekrīt, ka publiskajai apspriešanai jābūt savlaicīgai, efektīvai, adekvātai, oficiālai un jāietver informācija, paziņojums, dialogs, apsvēršana, atbilde un komunikācija. (Satversmes tiesneses Kristīnes Krūmas Atsevišķās domas lietā Nr.2008-03-03, 2008.) Piemēram, Dunikā (Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra spriedums lietā Nr.2010-48-03, 2011.) vienlaikus tika apspriesti vairāki pagastā izstrādātie detālplānojumi. Tādējādi bija liels gan ieinteresēto personu loks, gan neskaidro jautājumu daudzums, kas neļāva adekvāti un efektīvi noskaidrot visus viedokļus par plānoto ieceri.

No aplūkotajām Satversmes normām secināms, ka personu līdzdalība būvniecības publiskajā procesā ietver: 1) informējošo funkciju, 2) atklātību nodrošinošo funkciju, 3) sabiedrības iespēju piedalīties lēmumu pieņemšanā būvniecības tiesiskajā procesā, 4) saskaņojošo funkciju starp sabiedrības un būvniecības ierosinātāja interesēm, kā arī pašvaldības rīcību.

Satversme satur normas, no kurām atvasināma gan informēšana, gan tālāk sekojošas līdzdalības darbības. Tādējādi pilnībā nodrošinot personas līdzdalību būvniecības publiskajā procesā, kā arī paredzot iespējamā konflikta starp tiesību normu un tiesību politiku (Paparinskis, 2006.) atrisināšanas iespēju un sekmējot vienprātības veidošanas procesu.

Secinājumi un priekšlikumi

Latvijas Republikas Satversme satur normas, no kurām atvasināma gan informēšana, gan tālāk sekojošas līdzdalības darbības, kas pilnībā nodrošina personas līdzdalību būvniecības publiskajā procesā. Līdzdalības mehānisms veidojas apvienojot pamattiesības, kas nostiprinātas kā tiesības uz vārda brīvību - Satversmes 100.pants, sapulču brīvību - 102.pants, tiesības vērsties ar iesniegumiem valsts un pašvaldību iestādēs - Satversmes 104.pants, tiesības zināt savas tiesības – Satversmes 90.pants, tiesībām uz izglītību - Satversmes 112.pants, tiesības uz īpašumu – Satversmes 105.pants, tiesības uz labvēlīgu vidi – 115.pants.

No aplūkotajām Satversmes normām secināms, ka personu līdzdalība būvniecības publiskajā procesā ietver šādas uz pamatlikumu balstītas funkcijas: 1) informējošo funkciju, 2) atklātību nodrošinošo funkciju, 3) sabiedrības iespēju piedalīties lēmumu pieņemšanā būvniecības tiesiskajā procesā, 4) saskaņojošo funkciju starp sabiedrības interesēm un būvniecības ierosinātāja interesēm un pašvaldības rīcību. Atbilstoši tām īstenojama līdzdalības procedūra.

Izmantotā literatūra un avoti

Normatīvie akti

1. *Baugesetzbuch (BauGB* [tiešsaiste]. Vācijas Celtniecības kodekss 3.sekcija *Baugesetzbuch (BauGB)* 23.06.1960. [atsauce 07.05.2017.]. Pieejas veids: <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bbaug/gesamt.pdf>

2. *Būvniecības likums* [tiešsaiste]. LR 09.07.2013. likums ar groz. līdz 10.12.2016.[atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: <https://likumi.lv/doc.php?id=258572>
3. *Land Use and Building Act* [tiešsaiste]. Somijas Zemes izmantošanas un būvniecības likums 05.02.1999. [atsauce 07.05.2017.] Pieejas veids: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en199901>
4. *Latvijas Republikas Satversme* [tiešsaiste]. LR15.02.1922.likums ar groz. līdz 31.05.2016.[atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: <https://likumi.lv/doc.php?id=57980>
5. *Par koku ciršanu ārpus meža Dagdas novada pašvaldības administratīvajā teritorijā* [tiešsaiste]. Dagdas novada pašvaldība saistošie noteikumi Nr.6 24.04.2013. [atsauce 08.05.2017.] Pieejas veids: http://www.dagda.lv/fileadmin/Pasvaldiba/Saistosie_noteikumi/2013/not.Nr.6_Par_koku_cirsanu_arpus_meza_Dagdas_novada_teritorija.pdf
6. *Planning and Building Act* [tiešsaiste]. Norvēģijas Plānošanas un Būvniecības likums 27.06.2008. [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/planning-building-act/id570450/>
7. *Planning and buiding Act* [tiešsaiste]. Zviedrijas Plānošanas un Būvniecības likums. [atsauce 07.05.2017.]. Pieejas veids: <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20100900.htm>

Autoru publikācijas

1. ČEPĀNE, I., STATKUS, S. *Pašvaldības teritorijas plānojums kā nekustamā īpašuma tiesību aprobežojums*. 2005. Jurista Vārds Nr.3.
2. ČEPĀNE, I. *Sabiedrības tiesību aizsardzības efektivitātes teritorijas plānošanas lietās*. Jurista Vārds, 2009.20.janvāris, Nr.3.
3. DIETZ, T., STERN, C.P. *Public Participation in Environmental Assessment and Decision Making*. Washington, D.C.: The National Academies Press, 2008, p.11. Washington, D.C.: The National Academies Press, 2008. 306 p.
4. EHLERS, D. *Verwaltung und Verwaltungsrecht im demokratischen und sozialen Rechtsstaat. Grām.: Erichen Hans-Uwe, Allgemeines Verwaltungsrecht*, Berlin: Walter de Gruyter, 1995.
5. KUSIŅŠ, G. *101.pants. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 864 lpp.
6. LITVINS, G., MARKOVSKIS, K., RENNER, E., STATKUS, S. *Sabiedrības līdzdalība teritorijas plānošanas un būvniecības jautājumos*. Rīga: Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, 2008. 128 lpp.
7. MEIERE, S. *Par sabiedrības ietekmi uz publisko tiesību subjektiem un to lēmumiem*. Jurista Vārds, 2001, Nr.3.
8. PAPANINSKIS, M. *Piezīmes par vides tiesībām*. Jurista Vārds. 2006.7.novembris, Nr.44.
9. REGIONAL PLANNING IN FINLAND, ICELAND, NORWAY AND SEWEDEN. Ministry of Environment Forest and Nature Agency. Spatial Planning Department. Denmark: Ministry of Environment Forest and Nature Agency. 2004, 32 pp

Internet tīklā publiskotie materiāli

1. *Code of good practice for civil participation in the decision- making process. Adopted by the Conference of INGOs at its meeting on 1st October 2009*. [tiešsaiste]. [atsauce 06.05.2017.]. Pieejas veids: http://www.coe.int/t/ngo/Source/Code_English_final.pdf
2. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 27.maija spriedums lietā "Latvijas vides aizsardzības klubs pret Latviju", sūdzība nr.57829/00* [tiešsaiste]. 2004.gada 12. Februārī. [atsauce 04.05.2017.] Pieejas veids: likumi.lv/doc.php?id=74091
3. ĢENERĀLADVOKĀTES ELEANORAS ŠARPSTONES [ELEANOR SHARPSTON] SECINĀJUMI [tiešsaiste]. 2009. gada 2. Jūlijs. *Lietā C-263/08 Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsforening pret Stockholms kommun genom dess marknämnd*. 02.07.2009. [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: <https://publications.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/cc1def7b-8933-46fc-886b-fbf4f1cb15ed/language-lv>
4. KANDIL, S. *Public Participation Tools*. [online] [cited 08.05.2017.] Available from Internet: <http://www.epa.gov/international/public-participation-guide/Tools/index.html>
5. *Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004.gada 9.marta spriedums lietā Nr.2003-16-05* [tiešsaiste]. 09.03.2004. [atsauce 08.05.2017.] Pieejas veids: <https://likumi.lv/doc.php?id=85347>
6. *Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007. gada 8. februāra sprieduma lietā Nr. 2006-09-03* [tiešsaiste]. 08.02.2007. [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2006-09-03_Spriedums.pdf
7. *Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-38-03* [tiešsaiste]. 26.04.2007. [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2006-38-03_Spriedums.pdf

8. *Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 28.novembra lēmums lietā Nr.2007-16-03, 28.11.2007* [tiešsaiste] 28.11.2007.. [atsauce 08.05.2017.] Pieejas veids: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2007-16-03_Lemums_izbeigsana.pdf
9. *Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr. 2007-11-03* [tiešsaiste]. 17.01.2008. [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2007-11-03_Spriedums.pdf
10. *Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008. gada 24. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-03-03* [tiešsaiste]. 24.09.2008. [atsauce 02.05.2017.]. Pieejas veids: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-03-03_Spriedums.pdf
11. *Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 24.februāra spriedums lietā Nr.2010-48-03. 2011* [tiešsaiste]. 24.02.2011. Pieejas veids: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2010-48-03_Spriedums.pdf
12. *Spatial planning in Denmark* [tiešsaiste]. 2007. [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: http://commin.org/upload/Denmark/Spatial_Planning_in_Denmark_2007.pdf
13. *Latvijas Republikas Satversmes tiesneses Kristīnes Krūmas Atsevišķās domas lietā Nr.2008-03-03, 2008* [tiešsaiste]. [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2008-03-03_Atseviskas_domas.pdf
14. Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr. Rec (2001) [tiešsaiste]. Apstiprināta Ministru komitejā 2001.gada 6.decembrī. 776.sēdē. [atsauce 08.05.2017.]. Pieejas veids: <http://providus.lv/article/eiropas-padomes-ministru-komitejas-rekomendacija-dalibvalstim-par-iedzivotaju-piedalisanos-vieteja-sabiedriskaja-dzive-rec-2001-19>

Nepublicētie avoti

1. ČEPĀNE, I. *Par likumprojektu "Būvniecības likums"*.

Summary

The Constitution of the Republic of Latvia contains the provisions from which both informing and the following actions shall be derived, to fully ensure the personal participation in the construction public process.

The participatory mechanism is formed by combining the fundamental rights, consolidated as the rights to freedom of expression – Section 100 of the Constitution, freedom of assembly - Section 102, the right to address submissions to State or local government institutions - Section 104 of the Constitution, the right to know about his or her rights - Section 90 of the Constitution, the right to education - Section 112 of the Constitution, the right to property - Section 105 of the Constitution, the right to a benevolent environment - Section 115 of the Constitution.

Based on the discussed provisions of the Constitution, the following can be concluded that the participation in the construction public process includes the following functions, based on the basic law: 1) informative function, 2) transparency-providing function, 3) the public's opportunity to participate in decision-making within the construction legal process, 4) harmonizing functions between the public interests and the construction initiator's interests and local authority's actions. According to the above mentioned, the participatory procedure shall be implemented.